

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto

Loimu ry:n lausunto liittyen valtion talousarvioon vuodelle 2024

Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2024. Loimu edustaa laajalti luonnontieteellisten, ympäristö- ja metsäalojen korkeasti koulutettuja ammattilaisia. Edustamamme alat tuovat Suomelle merkittävän mahdollisuuden tulevaisuuden menestykseen ja ne ovat ratkaisevia ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnassa sekä maallemme asetetun hiili-neutraalisuustavoitteen saavuttamisessa.

Haluamme tällä lausunnolla kiinnittää jaoston huomion erityisesti kahteen seikkaan ympäristöministeriön hallinnonalalla:

- 1. Ympäristön- ja luonnonsuojelun kokonaisuuden rahoitus on riittämätön hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisen hyvin tämä näkyy jo nyt metsähallituksen luontopalveluissa, joissa aloitettiin merkittäviin henkilöstövähennyksiin pyrkivät muutosneuvottelut 12.10.2023.***
- 2. ELY-keskusten lupavoimavarojen riittämättömyys vaarantaa hallituksenkin toivoman lupamenetelyjen sujuvoittamisen, vaikka uuden viraston perustamiseen ja yhden luukun periaatteen toteuttamiseen onkin varattu resursseja.***

Lisäksi nostamme esille jonkin verran muita huolestuttavia kohtia hallinnonalan rahoituksesta. Seuraavassa huomioitamme budjetin momenttien mukaisessa järjestyksessä.

Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (momentti 35.01.04)

Suomen ympäristökeskus SYKE tekee merkittävää työtä kestävän kehityksen edistämiseksi. SYKE:n tuottaman tutkimustiedon tarve tulee kasvamaan tulevina vuosina. Loimu ry on huolissaan SYKE:n rahoitusrakenteesta ja sen riippuvuudesta ulkopuolisesta rahoituksesta. Tyypillisesti EU-hankkeissa edellytetään vähintään 20 % omarahoitusosuutta, ja on riskinä, että SYKE joutuu jättäytymään Suomen kannalta edullisten ja kustannustehokkaiden tutkimushankkeiden ulkopuolelle, mikäli valtio nettorahoitus SYKE:lle ei kasva nykyisestä. Kokonaisuutena SYKE:n rahoitus vaikuttaa kuitenkin tulostavoitteiden kannalta tasapainoiselta, tosin erityisesti odotettavissa olevan REPowerEU-määrärahan ansiosta.

Tutkimusalus Arandan rahoitus sisältyy SYKE:n kokonaisrahoitukseen. Viime vuosina aluksen rahoitus on ollut epävakaalla pohjalla ja sitä on jouduttu hakemaan muun muassa lisätalousarvioiden kautta.

Aranda kuuluu Suomen kansalliseen tutkimusinfrastruktuuriin ja sen merkitys Suomen merentutkimukselle on suuri.

Loimu ry esittää, että Arandan lakisääteisten toimintojen ja tutkimuksellisten tavoitteiden saavuttamiseksi aluksen toiminnalle ja ylläpidolle varataan erillinen, riittävä ja korvamerkitty summa.

Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v) (momentti 35.01.65.)

Valtakunnallisten luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöjen asiantuntemus on tärkeä osa luonnonsuojelun kokonaisuutta niin lainsäädännön kehittämisen kuin käytännön suojelutoiminnan kannalta. Yleinen kustannustason nousu osuu kipeästi kansalaisjärjestöihin samalla, kun talousarviossa leikataan avustuksia merkittävästi.

Loimu ry esittää, että suunnitellut leikkaukset avustuksiin perutaan ja määräraha säilytetään vuoden 2023 tasolla.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu (momentti 35.10.)

Momentin 35.10. rahoitus laskee kokonaisuudessaan -34 %, mikä on valtava pudotus. Tämä näkyy kautta linjan muun muassa suojelutoimien rahoituksen heikentämisessä vapaaehtoisen suojelun ohjelmissa (Metso, Helmi, momentit 35.10.21. ja 35.10.63.), kuntien ilmastosuunnitelmien avustuksien lakkauttamisessa (momentti 35.10.31) sekä hurjassa -85 % leikkauksessa vesien- ja ympäristönhoidon tukemiseen (momentti 35.10.61). Loimu on hyvin huolissaan rahoituksen laskusta, ja arvioimme, että Suomea velvoittavien kansallisten ja kansainvälisten ympäristö- ja luontotavoitteiden saavuttaminen ei ole realistista, mikäli rahoitusta ympäristön- ja luonnonsuojelulle tässä mittakaavassa leikataan.

Loimu edustaa laajalti luonnontieteellisten, ympäristö- ja metsäalojen korkeasti koulutettuja ammattilaisia, ja nostamme siksi esille erityisesti seuraavat kaksi kohtaa, joiden merkitys niin aiempien velvoitteiden kuin hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden toteutumisen kannalta on kriittistä.

Eräät ympäristömenot (momentti 35.10.22.)

Hallitusohjelmassa linjataan valtion aluehallinnon uudistamisesta ja osana tätä perustettavasta monialaisesta virastosta, johon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. Ympäristöhallinnon osalta on tavoitteena niin sanottu ”yhden luukun” periaate. Tähän ollaan osoittamassa myös osa REPowerEU-rahoituksesta.

SYKEN selvityksen¹ perusteella merkittävin viranomaisesta johtuva syy lupaprosessien viivästymiselle oli henkilökohtainen työkuorma. Muun muassa vihreän siirtymän tuomien investointien myötä lupamenettelyiden määrä on odotettavasti ja toivottavasti kasvussa. Tältä momentilta on aiemmin maksettu osana Suomen kestävä kasvun ohjelmaa 1,9 miljoonaa euroa ELY-keskusten lupavoimavarojen parantamiseen, mutta rahoitus on nyt poistumassa.

Loimu ry on huolissaan ELY-keskusten Y-vastualueen riittävästä resursoinnista niin nykytilanteessa kuin osana tulevaa valtion aluehallinnon uudistusta. Tehokas ja laadukas lupamenettely edellyttää,

¹ Syyt yli vuoden kestäneisiin ympäristölupahakemusten käsittelyaikoihin aluehallintovirastoissa 2018–2020. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:35 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-210-5>).

että osaavaa henkilöstöä on riittävästi suhteessa työmäärään. Tavoiteltu yhden luukun periaate on kannatettava, mutta uudistuksella ei voida samaan aikaan tavoitella merkittäviä kustannussäästöjä. Muuten on olemassa merkittävä riski, että lupaprosessit ruuhkautuvat entisestään.

Loimu ry esittää, että tältä momentilta poistuvan ELY-keskusten lupavoimavaroihin kohdennetun 1,9 miljoonan euron RRF pilari1 -rahoituksen tilalle lisätään ELY-keskusten Y-vasualueen pysyvää rahoitusta vastaavasti 1,9 miljoonalla eurolla tämän tai muun sopivan momentin kautta. Rahoitus voi olla myös määräaikainen siihen asti, että uusi virasto on perustettu.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (momentti 35.10.52)

Heikentyvien rahoitusnäkymiensä takia Metsähallitus ilmoitti 12.10.2023 aloittavansa muutosneuvottelut, jotka koskevat sen Luontopalveluita sekä konsernin yhteisiä toimintoja. Neuvottelut koskevat noin 460 vakituista työntekijää ja ne voivat johtaa jopa 60 vakituisen työsuhteen sekä kaikkien määräaikaisten työsuhteiden päättymiseen.

Muutosneuvottelukutsun mukaan lisäksi enintään 121 henkilöllä palvelussuhteen ehdoissa voidaan toteuttaa olennaisia muutoksia. Mikäli henkilö ei suostu palvelussuhteen ehtojen muutoksiin eikä häntä ole työnantajan mukaan mahdollista sijoittaa tai kouluttaa muuhun työhön, Metsähallitus ilmoittaa saattavansa silloinkin käyttää irtisanomista.

Alkaneiden muutosneuvottelujen taustalla on Metsähallituksen merkittävästi tiukentuva rahoituskehys, sillä valtion budjettiesitys 2024 edellyttää ensi vuonna yhteensä noin seitsemän miljoonan euron säästötavoitetta Metsähallituksen Luontopalveluissa kuluvaan vuoteen verrattuna. Vähennyksestä lähes viisi miljoonaa euroa on ympäristöministeriön momentilla 35.10.52. Vuodesta 2022 vähennyistä on peräti 10 miljoonaa euroa. Samaa aikaan ympäristöministeriö kasvattaa Metsähallituksen toiminnan tulostavoitteita, mikä on ristiriidassa rahoituksen pienentymisen ja henkilöstön vähentymisen kanssa.

Metsähallituksessa alkaneissa muutosneuvotteluissa tavoiteltavat henkilöstövähennykset merkitsevät Luontopalvelujen tuottamien luonnonsuojelun ja virkistyskäytön palvelujen merkittävää leikkausta. Henkilöstön irtisanomisten myötä menetetään työn kautta kertynyttä osaamista, mitä ei ole mistään muualta saatavana. Luontokadon torjumiseksi ja luontomatkailemisen kestävän kasvun varmistamiseksi valtion maa- ja merialueilla tarvittavien palvelujen kysyntä on kuitenkin ollut jatkuvassa kasvussa. Ilman näitä panostuksia Suomi ei myöskään pysty toteuttamaan kansainvälisiä veloitteitaan, joihin olemme sitoutuneet sekä EU:n biodiversiteettistrategiassa että YK:n biodiversiteettisopimuksessa.

Edellisen hallituksen lisärahoituksella Metsähallitus kykeni lyhentämään merkittävästi 2000-luvulla kertynyttä korjausvelkaa palvelurakenteissa ja luonnonhoitotöissä. Valtion budjettiesityksen toteutuksessa korjausvelkaa alkaa uudelleen taas kertyä.

Nykyisinkin osa Metsähallituksen lakisääteisistä tehtävistä on hoidettu projektirahoituksella ja määräaikaisin työsopimuksin, määräaikaisuuksia jopa lain vastaisesti ketjuttaen. Erityisesti tämä on koko 2000-luvulla koskenut merialueen suojelua. Näiden Metsähallituksen lakisääteisten tehtävien osamisen tarve on jatkuva, ja tehtäviä määräaikaisesti hoitavien työsuhteet tulisi vakinaistaa eikä päättää niitä rahoituksen heikentyessä.

Valtion budjettiesityksessä 2024 momentille 35.10.52 esitetään vain 48,1 miljoonaa euroa, mikä on täysin riittämätön määrä, mikäli Luontopalvelujen toiminta valtion maa- ja merialueilla halutaan turvata kestävästi.

Loimu ry esittää, että momentille 35.10.52 tehdään pysyvä 5 miljoonan euron / vuosi tasokorotus.

Tasokorotuksella estetään osaavan henkilöstön irtisanomisia, turvataan virkistys- ja matkailupalvelujen kestävä taso, estetään uuden korjausvelan muodostuminen ja mahdollistetaan tarvittavat investoinnit luontokohteilla. Metsähallituksen työstä on myös välitöntä hyötyä paikallisille yrityksille sekä laajaa välillistä hyötyä paikallistalouksille.

Helsingissä 23.10.2023

Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry

Merk.

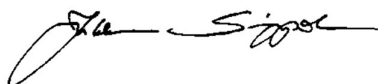

Mikko Salo

Aaro Riitakorpi

Toiminnanjohtaja

Yhteiskuntasuhde- ja neuvottelupäällikkö

Jukka Sippola

Neuvottelupäällikkö